

Oppfølging av barnevernsreformen

6.statusrapportering

Juni 2024

Bufdir

Innhold

1. Statusrapportering om barnevernsreformen.....	3
1.1 Oppfølgingsansvaret for gjennomføringen av barnevernsreformen	3
1.2 Målsettinger og sentrale risikotema	3
2. Kunnskapsgrunnlaget.....	4
2.1. Hva viser statistiske parametere om status og utvikling på barnevernsfeltet?	5
2.1.1 Økning i antall meldinger, men nedgang i antall undersøkelser som ender med tiltak	5
2.1.2 Økning i antall undersøkelser for ungdom, men nedgang for de yngste barna	6
2.1.3 Fortsatt nedgang i antall barn med tiltak – også for unge med ettervern.....	7
2.1.4 Store variasjoner i andel barn med barnevernstiltak på tvers av fylke	7
2.1.5 Nedgang i barn med tiltak i hjemmet fortsetter	8
2.1.6 Nedgang i alle typer hjelpetiltak, men særlig i antall med tiltak for å styrke foreldreferdigheter	9
2.1.7 Bruk av statlige hjelpetiltak	11
2.1.8 Utviklingen i antall barn med tvangsvedtak.....	12
2.1.9 Noe økning i kommunenes bruk av statlige plasseringstiltak.....	13
2.1.10 Regionale variasjoner i bruk av institusjonstiltak og beredskapshjem	15
2.1.11 Behov for fosterhjem	18
2.1.12 Oppsummering av de statistiske parameterne – hva betyr det?.....	18
2.2 Status kompetansekrav for barnevernet	20
2.2.1 Krav til kompetanse i kommunalt barnevern	20
2.2.2 Krav til kompetanse i institusjoner	20
3. Utfordringsbildet for statlig og kommunalt barnevern jf. følgeevaluering og øvrig rapportering	21
3.1 Menon om utfordringer i kommunen.....	21
3.2 Statsforvalterembetene	22
3.3 Statlig barnevern.....	23
4. Koordineringsgruppens vurderinger	25
4.1 Kommunenes disponering av økte rammer.....	25
4.2 Trang kommuneøkonomi går utover forebyggende tiltak.....	25
4.3 Vurderinger av nedgangen i antall undersøkelser som ender med tiltak	25
4.4 Kompetansekrav og stabilitet i tjenestene	26
4.5 Kjernebarnevernet	26
4.6 Det statlige barnevernet og bistandsplikten	27

4.7 Forholdet mellom stat og kommune	27
4.8 Andre kommentarer fra Koordineringsgruppen	27
5. Tiltak som kan være relevante for realisering av barnevernsreformens målsettinger	28
5.1 Kompetanse	28
5.2 Samarbeid og samordning - Etatssamarbeidet	28
5.3 Kommunal tiltaksportefølje	28
5.4 Fosterhjem	29
5.5 Utformet et planverk for kommunens arbeid med å utforme en forebyggende plan	29
5.6 Økonomiske konsekvenser av barnevernsreformen	29

1. Statusrapportering om barnevernsreformen

1.1 Oppfølgingsansvaret for gjennomføringen av barnevernsreformen

Bufdir har et ansvar for å følge med på at gjennomføringen av barnevernsreformen er i tråd med reformens intensjoner om tidlig innsats, effektiv ressursbruk og forutsigbare tjenester. Sentralt er oppfølgingen av barnevernreformens virkning, og vurderingen av behovet for eventuelle tiltak for å bidra til at målsettingene for reformen realiseres.

Nasjonal koordineringsgruppe har som mandat å sammenstille og vurdere informasjon om utvikling i kommunene i kjølvannet av barnevernsreformen, slik at man på et tidligst mulig tidspunkt kan gripe inn og korrigere eventuell uheldig utvikling. Koordineringsgruppen skal bidra til å identifisere aktiviteter og tiltak som kan bidra til positiv utvikling i kommunene i spørsmål som er relevant i forbindelse med reformen, og formidle dette bredt på hensiktsmessig måte. I revidert mandat for 2024, heter det videre at koordineringsgruppen skal se hen til andre større endringsprosesser som vil medføre omstillinger i kommunalt barnevern og som har betydning for gjennomføring av barnevernsreformen, som implementering av ny barnevernslov, innføring av kompetansekrav og tiltak for bedre bruk av private aktører i barnevernet. Koordineringsgruppen skal også identifisere og påpeke eventuelle forhold som kan bidra til feil utvikling sett opp mot reformens målsettinger, og vurdere i hvilken grad årsakene ligger i reformen eller i andre forhold. Dette er identisk med ordlyden i tidligere mandatet for 2023.

Av mandatet fremgår at det skal utarbeides en statusrapport i forbindelse med Bufdirs årsrapportering og 2. tertialrapport. Koordineringsgruppen består av representanter fra Bufdir, Bufetat, KS, kommune, FO og statsforvalter.

Dette er 6. statusrapport. Per 2. halvår 2023 har barnevernsreformen virket i to år.

1.2 Målsettinger og sentrale risikotema

Det overordnede målet med barnevernsreformen er at flere barn skal få rett hjelp til rett tid, og at tjenestetilbudet i større grad skal kunne tilpasses lokale forhold.

Med barnevernsreformen har kommunene fått et større ansvar for barnevernet, både faglig og økonomisk. Reformen skal bidra til å styrke kommunenes muligheter og insentiver til forebygging og tidlig innsats. Det legges vekt på at endringene skal bidra til bedre tilpasset hjelp, god rettssikkerhet, mer effektiv ressursbruk og bedret oppgaveløsning. Reformen innebærer at kommunene har fått økt finansieringsansvar, ved at de skal betale økte egenandeler for tiltak som tilbys av Bufetat (institusjonsplasser, spesialiserte fosterhjem, akutttiltak og spesialiserte hjelpetiltak). Kommunene har fått det fulle finansieringsansvaret for ordinære kommunale fosterhjem. Kommunens ansvar for oppfølging av fosterhjem, er fremhevet. Ansvar for generell veiledning av fosterhjem er overført fra Bufetat til kommunene. Barnevernsreformen kan

betraktes som en oppvekstreform, hvor kommunene tilrettelegger for tverrfaglig samhandling mellom ulike kommunale tjenester og nivåer. Reformen understøttes av konkrete lovendringer.

Målene i reformen er formulert på ulike nivåer. I tillegg til målformuleringene finner vi flere prioriterte forbedringsområder i reformen og forutsetninger for at reformens målsettinger skal nås.

Målene i reformen;

- Sterkere prioritering av tidlig innsats og forebygging i kommunene
- Bedre tilpasset hjelp til det enkelte barn og families behov
- God rettssikkerhet
- Mer effektiv ressursbruk og oppgaveløsning
- Lokal forankring og styring
- Utdanning og kompetanse
- Tydelig ansvarsdeling mellom stat og kommune

Prioriterte forbedringsområder;

- Barnas behov i sentrum
- Tydelig ansvarsdeling mellom stat og kommune
- Utdanning og kompetanse
- Lokal forankring og styring

Risiko og utfordringer identifisert før iverksetting av barnevernsreformen, er formulert i «Fellesnotat fra nasjonal koordineringsgruppe for gjennomføring av barnevernsreformen. Dato: 18.12.2020. Kunnskapsgrunnlag for arbeid med barnevernsreformen».

Sentrale risikotema knyttet til målene i reformen er;

- Tverrfaglig innsats i kommunen
- Plan for forebygging etter barnevernsloven § 15-1
- Portefølje tiltak –kommunalt og statlig
- Kapasitet og kompetanse
- Prioritering økonomi
- Nivå institusjonsbruk

2. Kunnskapsgrunnlaget

Denne statusrapporteringen gir en beskrivelse av tilstanden basert på datauttrekk som gjelder bruk av statlige tiltak per 31. desember 2023, samt data fra den kommunale barnevernstjeneste per 31. desember 2023. Det er gjennomført møte i Nasjonal koordineringsmøte 22. mai 2024 informasjon fra dette utgjør også kunnskapsgrunnlaget for denne rapporten.

Det foreligger også en ny delrapport fra Følgeevalueringen av barnevernsreformen (Menon Economics i samarbeid med Bufdir), som har forebygging og tidlig innsats som særlig tematikk.

2.1. Hva viser statistiske parametere om status og utvikling på barnevernsfeltet?

I denne statusrapporteringen bygger vi på følgende statistiske kilder:

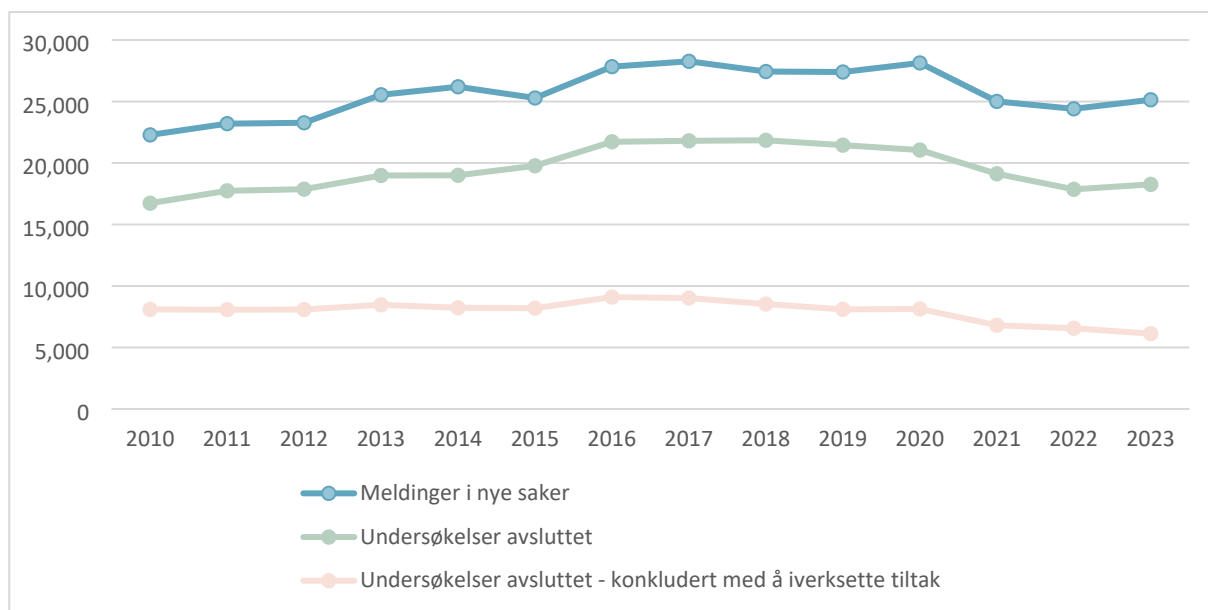
- Statistikk som belyser aktiviteten i de kommunale barnevernstjenestene fra kommunenes halvårsrapportering på barnevernsområdet¹, og foreløpige KOSTRA tall for 2023.
- Statistikk som belyser kommunenes bruk av statlige barnevernstiltak fra Bufetat sitt fagsystem BiRK
- Statistikk som viser bruken av tvangsvedtak gjennom statistikk fra Barneverns- og helsenemnda.

Ut fra datamaterialet er det vanskelig å trekke ut hva som er konsekvenser av barnevernsreform og hva som kan knyttes til andre forklaringer. Det skyldes hovedsakelig to forhold: Tiden som har gått siden barnevernsreformen trådte i kraft er fremdeles relativt kort og det tar tid før effekter av reformen manifesterer seg. I tillegg er empiriske data som grunnlag for å belyse mulige effekter sparsomme.

2.1.1 Økning i antall meldinger, men nedgang i antall undersøkelser som ender med tiltak

Figuren under viser utviklingen i antall saker som kommer inn til barnevernet og utfallet av disse sakene.

Figur 1 Antall mottatte meldinger, avsluttede undersøkelser og undersøkelser konkludert med tiltak, 1. halvår 2019-2023

Kilde: Kommunenes halvårsrapportering

5 prosent flere meldinger i nye saker andre halvår 2023: I løpet av andre halvår 2023 mottok barnevernstjenestene totalt 41 602 bekymringsmeldinger. 25 318 meldinger var i «nye» saker, og

¹ Kommunenes halvårsrapportering for andre halvår 2023 har noe usikker datakvalitet. Det skyldes at rapporteringen nå skjer på to ulike måter. For kommuner og barnevernstjenester med nye fagsystemer er tallene aggregert direkte fra barnevernsregisteret, mens kommuner med gammelt fagsystem har rapportert gjennom gammel skjema-løsning.

det var en økning på 4 prosent fra året før. Antallet meldinger er likevel på et betydelig lavere nivå enn i 2020.

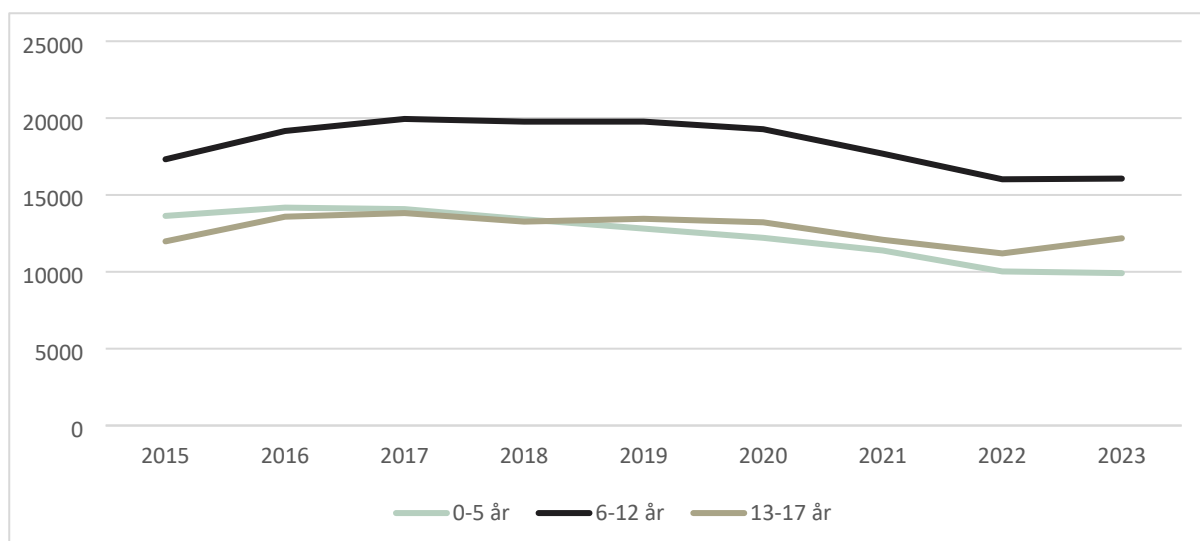
27 prosent av meldinger i «nye» saker ble henlagt andre halvår 2023, som er en økning på tre prosentpoeng fra året før, og åtte prosentpoeng fra 2020. Det er dermed en lavere andel av de mottatte meldingene som går videre til undersøkelse. Målt i antall var likevel nivået nokså likt i 2022 og 2023, med i underkant av 18 500 meldinger som gikk videre til undersøkelse.

2 prosent økning i avsluttede undersøkelser, men fortsatt nedgang i undersøkelser som konkluderer med å iverksette tiltak. Antall undersøkelser som avsluttes har også gått ned de siste årene, men i siste halvår 2023 ser vi en liten økning også her (to prosent). Selv om flere undersøkelser avsluttes, er det fortsatt en nedgang i antallet som konkluderer med å iverksette tiltak. Denne utviklingen innebærer at relativt sett er det en lavere andel av undersøkelsene som ender med tiltak. I andre halvår 2023 var det 34 prosent av undersøkelsene som konkluderte med å iverksette tiltak, mot 37 prosent året før.

De foreløpige KOSTRA tallene for 2023, som viser tall for hele året, viser samme utvikling som tallene fra halvårsrapporteringen. Det er sterkest økning i antall nye meldinger (5 prosent økning), 1 prosent økning i antall avsluttede undersøkelser og nedgang i antall undersøkelser som konkluderer med å iverksette tiltak (2 prosent færre).

2.1.2 Økning i antall undersøkelser for ungdom, men nedgang for de yngste barna

Figur 1 Antall undersøkelser startet i løpet av året, fordelt på aldersgruppe

Kilde: SSB Barnevern, tabell 12287

Vi ser at av undersøkelsene som ble startet i 2023 så var det ulik utvikling for yngre og eldre barn. Antall nye undersøkelser for de yngste barna gikk ned med en prosent, mens antall undersøkelser for ungdom økte med 9 prosent. Blant barn i alderen 6-12 år var det mer stabilt.

2.1.3 Fortsatt nedgang i antall barn med tiltak – også for unge med ettervern

Antall barn og unge med barnevernstiltak fortsetter å gå ned. Per 31. desember 2023 er det 30791 barn og unge med barnevernstiltak, som er 5 prosent, eller om lag 1500, færre enn året før. Nedgangen har avtatt noe sammenlignet med året før, da det var 8 prosent nedgang i antall barn og unge med tiltak.

De par siste årene er også antall unge med ettervern redusert noe. Dette kan sannsynligvis knyttes til nedgangen i antall barn med tiltak over flere år, og at dette nå også kommer til uttrykk blant unge som mottar ettervern.

Tabell 1 Antall barn og unge med barnevernstiltak per 31. desember 2018 – 2023

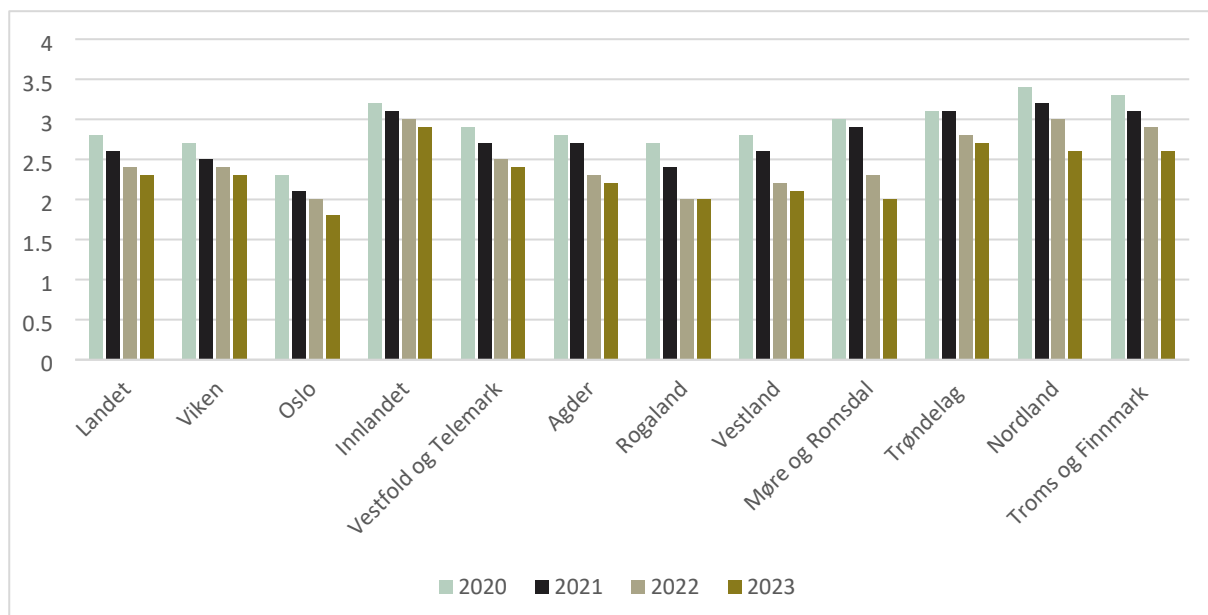
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0-17 år	33 970	32 504	31 264	29 231	26 628	25 249
18 -24 år	5 062	5 346	5 548	5 870	5 650	5 542
Med tiltak i alt	39 032	37 850	36 812	35 101	32 278	30 791

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 12275

2.1.4 Store variasjoner i andel barn med barnevernstiltak på tvers av fylke

Figuren under viser andel barn som mottar barnevernstiltak i fylket pr. utgangen av året. Det har vært en nedgang i samtlige fylker fra 2020 til 2023, men nedgangen fra 2021 til 2023 er mer markant i noen fylker enn i andre. I Møre og Romsdal er andel barn med barnevernstiltak nesten redusert med 1 prosentpoeng på to år, fra 3 prosent av barna i fylket til 2 prosent. Andre fylker som skiller seg ut med en sterkere reduksjon enn på nasjonalt nivå er Nordland, Troms og Finnmark, Vestland og Agder.

Figur 2 Andel barn i befolkningen 0-17 år med barnevernstiltak pr. 31.12. 2020-2023, fordelt på fylke

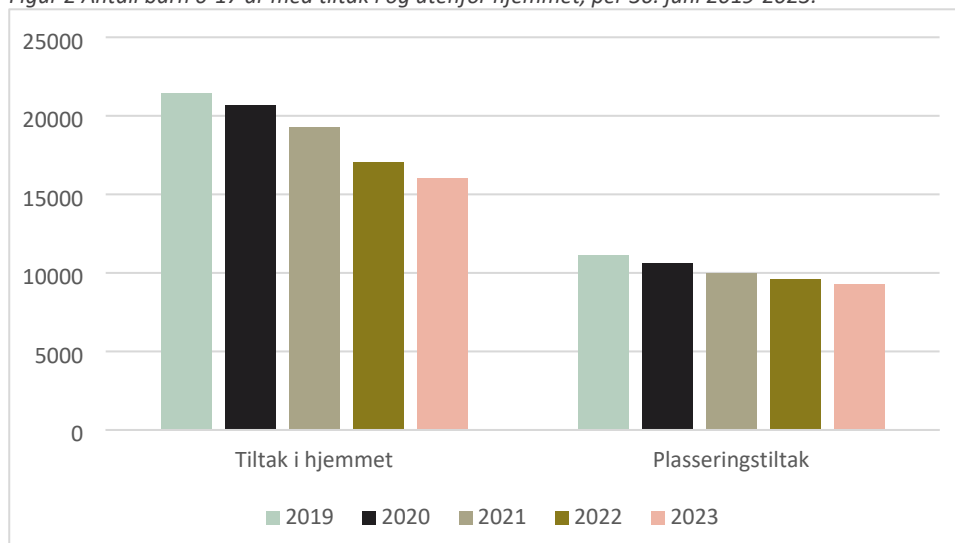
Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 12275

2.1.5 Nedgang i barn med tiltak i hjemmet fortsetter

Figuren under viser fordelingen av tiltak i og utenfor hjemmet per utgangen av 31. desember.

Antallet barn med hjelpetiltak i hjemmet er redusert med 17 prosent fra utgangen av 2021 til utgangen av 2023, og 5 prosent det siste året. Denne nedgangen er sterkere enn reduksjonen i antall barn som er plassert utenfor hjemmet (3 prosent nedgang fra 2022).

Figur 2 Antall barn 0-17 år med tiltak i og utenfor hjemmet, per 30. juni 2019-2023.

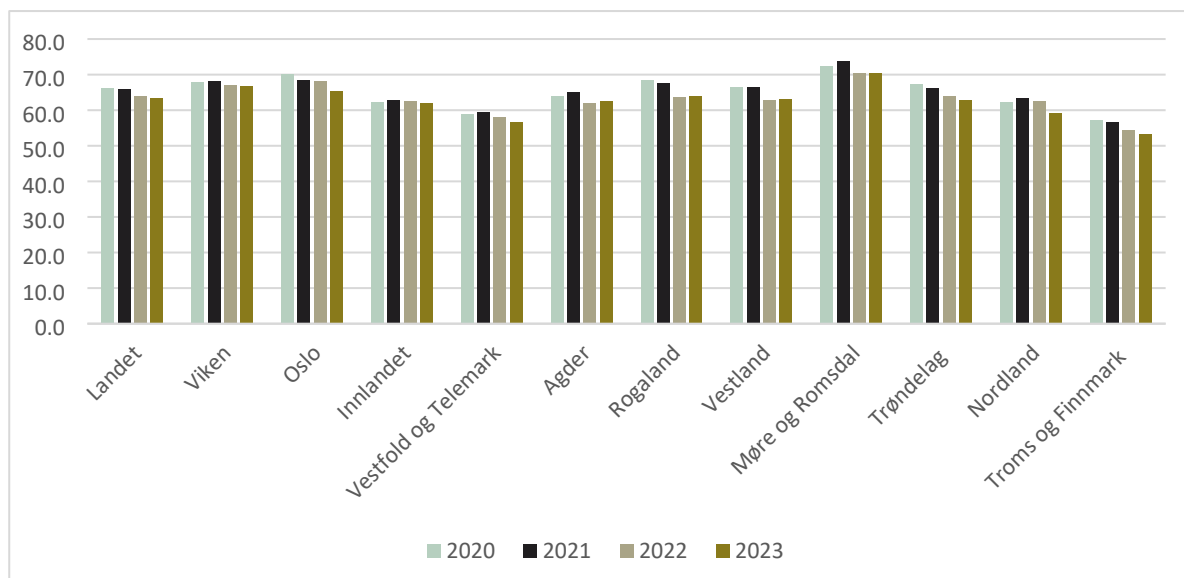

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 12275

At det er en sterkere nedgang i antall barn med hjelpetiltak enn plasseringstiltak medfører at **relativt sett synker andelen av alle i barnevernet som mottar hjelpetiltak i hjemmet**. Per 30. juni 2021 mottok 66 prosent av alle under 18 år hjelpetiltak i hjemmet, mens det på samme tidspunkt i 2023 er redusert til 63 prosent.

Figuren under viser at andelen med tiltak i hjemmet varierer på tvers av fylker. I Viken mottar 67 prosent av alle barn med barnevernstiltak tiltak i hjemmet, mens i Troms og Finnmark er andelen 53 prosent. Det er også ulikt om andelen med tiltak i hjemmet er redusert eller ikke. Fra 2020 til 2023 har det særlig vært en reduksjon i Trøndelag og Rogaland på nærmere 5 prosentpoeng, mens i Viken er nedgangen i samme periode på 1 prosentpoeng.

Figur 3 Andel barn med tiltak i hjemmet av alle barn med barnevernstiltak, pr. 31.12.2020-2023

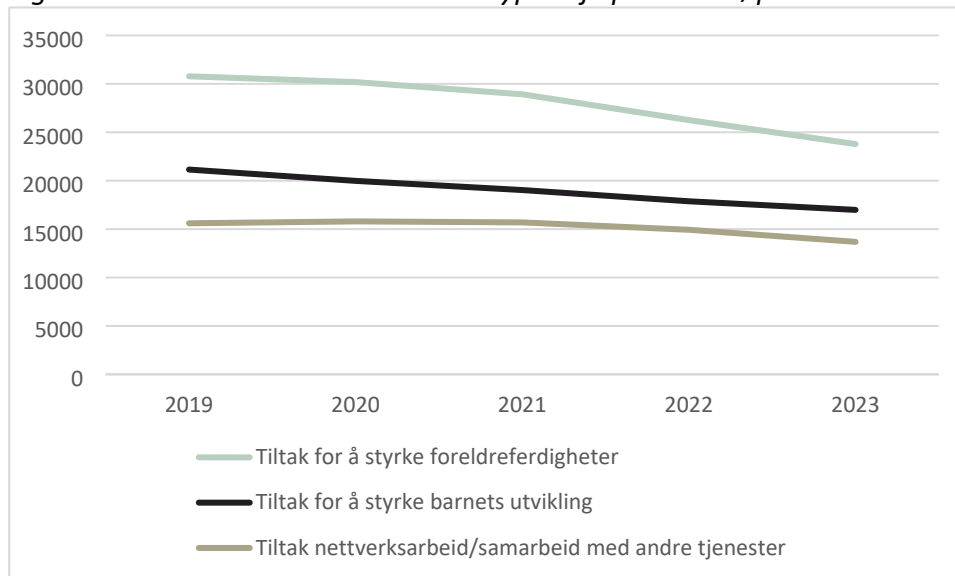

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 12275

2.1.6 Nedgang i alle typer hjelpetiltak, men særlig i antall med tiltak for å styrke foreldreferdigheter

Nedgangen blant barn med hjelpetiltak kommer første og fremst til syne i antall barn med tiltak for å styrke foreldreferdigheter, men det er også nedgang i de andre hovedtypene av hjelpetiltak: barn med tiltak for å styrke barnets utvikling og barn med tiltak for å styrke nettverksarbeid/samarbeid med andre tjenester.

Figur 4 Antall barn 0-17 år med ulike typer hjelpetiltak i løpet av året 2020-2023

Kilde: SSB Barnevern, tabell 13939

Selv om antallet med tiltak for å styrke foreldreferdigheter er kraftig redusert de seneste årene både når man ser på antall og som andel i befolkningen (figur 5), er det fortsatt slik at foreldrestøttende tiltak videreføres på samme nivå som tidligere for barn med tiltak i barnevernet. Om lag to tredjedeler av alle som mottar barnevernstiltak mottar tiltak for å styrke foreldreferdigheter (tabell 3). Det vil si at nedgangen i antall barn og familier med tiltak for å styrke foreldreferdigheter er parallell med den generelle nedgangen i antall barn som mottar hjelpetiltak i alt. En del familier kan også få foreldrestøttende tiltak i regi av andre tjenester, som helsestasjon eller andre forebyggende instanser.

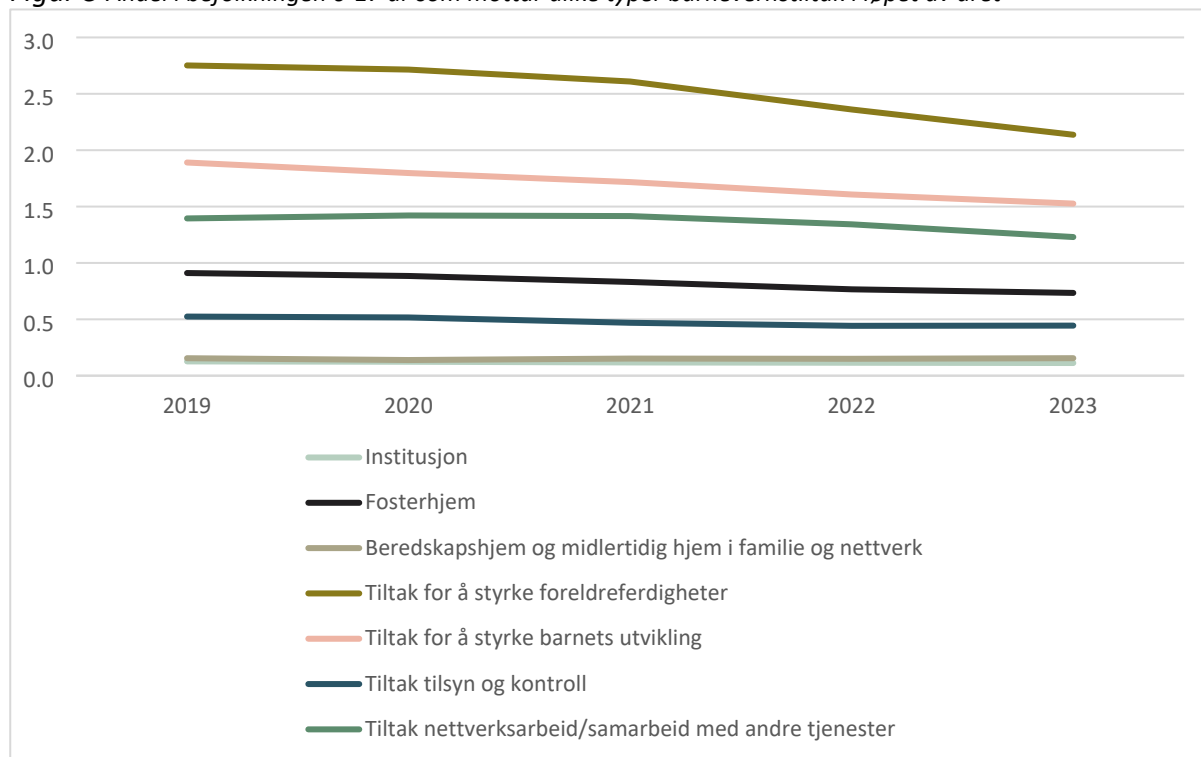
De senere årene har også nettverksarbeid og samarbeid med andre tjenester blitt styrket, målt som andel av barn i barnevernet som mottar tiltaket. I 2019 mottok 33 prosent denne typen tiltak, mens i 2023 var andelen 38 prosent. Denne utviklingen er i tråd med barnevernsreformens mål.

Tabell 2 Andel av alle med barnevernstiltak 0-17 år som mottar ulike typer hjelpetiltak

	2019	2020	2021	2022	2023
Tiltak for å styrke foreldreferdigheter	65	67	68	67	66
Tiltak for å styrke barnets utvikling	45	44	44	46	47
Tiltak nettverksarbeid/samarbeid med andre tjenester	33	35	37	38	38

Kilde: SSB Barnevern, tabell 13939 og 12275

Figur 5 Andel i befolkningen 0-17 år som mottar ulike typer barnevernstiltak i løpet av året

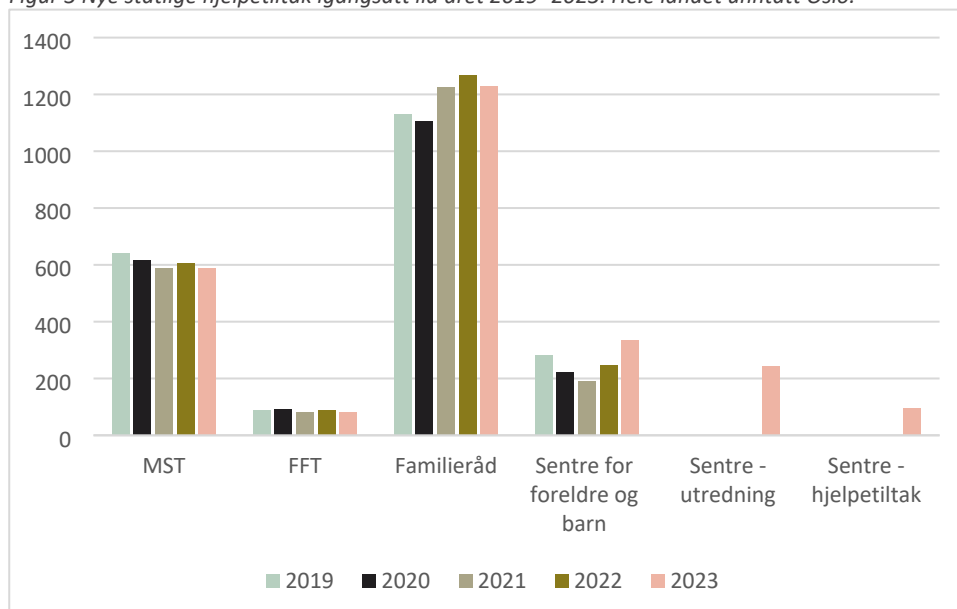

Kilde: SSB, tabell 13939 og tabell 10211

2.1.7 Bruk av statlige hjelpetiltak

Fra Bufetats fagsystem BiRK kan vi se på kommunenes bruk av de spesialiserte hjelpetiltakene MST og RFT² i løpet av året.

Figur 3 Nye statlige hjelpetiltak igangsatt 1. januar 2019- 2023. Hele landet unntatt Oslo.

Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

- Antall nye saker med familieråd har ligget nokså stabilt de tre siste årene på rundt 1200. Tallene fanger ikke opp alle familierådsaktivitet, ettersom enkelte kommuner har egne koordinatorene.
- Antall nye MST og RFT er også ganske stabilt. Disse tallene reflekterer imidlertid ikke kun kommunenes etterspørsel. Fordi tilbudene ikke er bistandspliktige fra Bufetat, styres kapasiteten ut fra hvilke muligheter Bufetat har å tilby tjenestene. Antall nye tiltak reflekterer derfor tilgjengeligheten på tilbudet, og ikke etterspørselen eller behovet. Det er mer utfordrende å ta ut tall på aktiviteten i sentre for foreldre og barn før og etter reform ettersom tallene ikke er direkte sammenlignbare. Tilbudet i sentrene er, i tråd med endringer i barnevernsloven, lagt om fra at sentrene primært tilbyr hjelpetiltak til at de nå tilbyr utredning i undersøkelsesfasen. Det er først fra 2023 at denne omleggingen er iverksatt i alle sentrene. Vi ser en økning i antall nye startede tiltak i 2023, og at 72 prosent av de startede tiltakene er utredning i undersøkelsesfasen.

Det er sentralt å huske at bruken av de spesialiserte hjelpetiltakene ikke er styrt av etterspørsel fra kommunene, men om tilbudet er tilgjengelig.

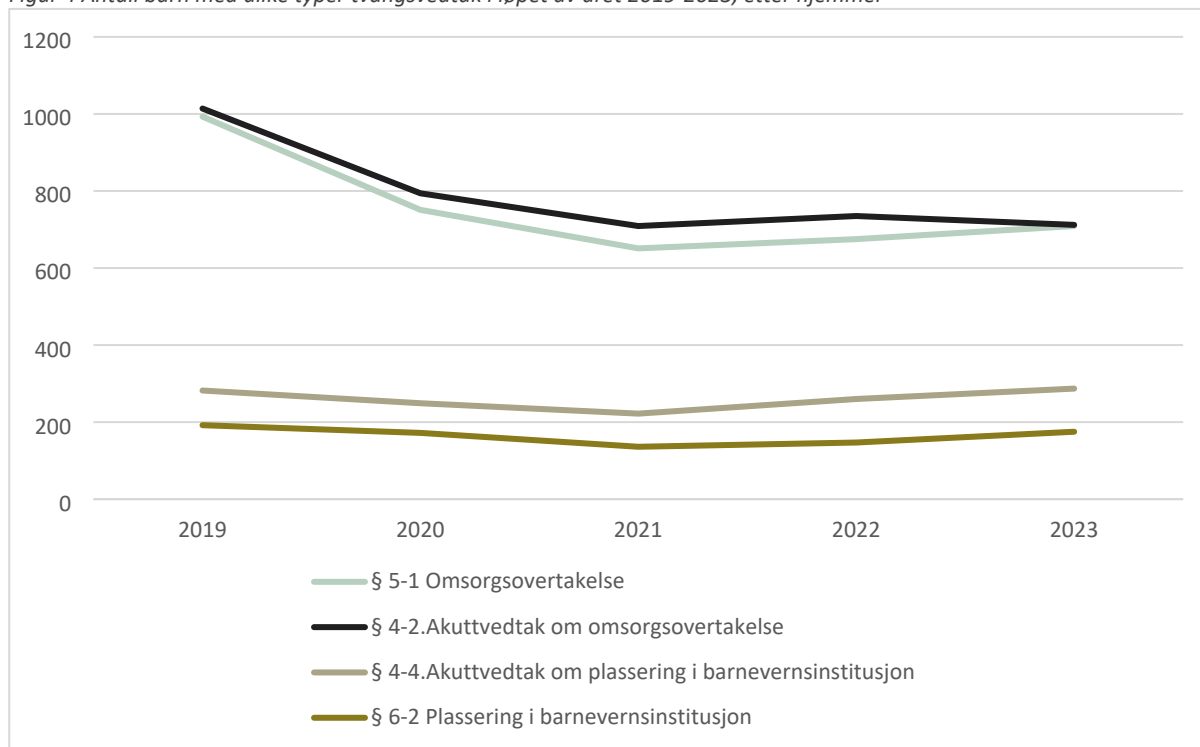
2.1.8 Utviklingen i antall barn med tvangsvedtak

Som vist over er antall barn som er plassert utenfor hjemmet per 31.12 redusert de siste årene. Svært mange av disse har vært plassert over flere år, og tilslører dermed endringer i nye barn og

² FFT heter fra vår 2023 RFT (Relasjonsfokusert familieterapi).

unge som plasseres av barnevernet. Tall fra barneverns- og helsenemnda belyser utviklingen i antall barn det årlig fattes vedtak om tvangsplassering for.

Figur 4 Antall barn med ulike typer tvangsvedtak i løpet av året 2019-2023, etter hjemmel

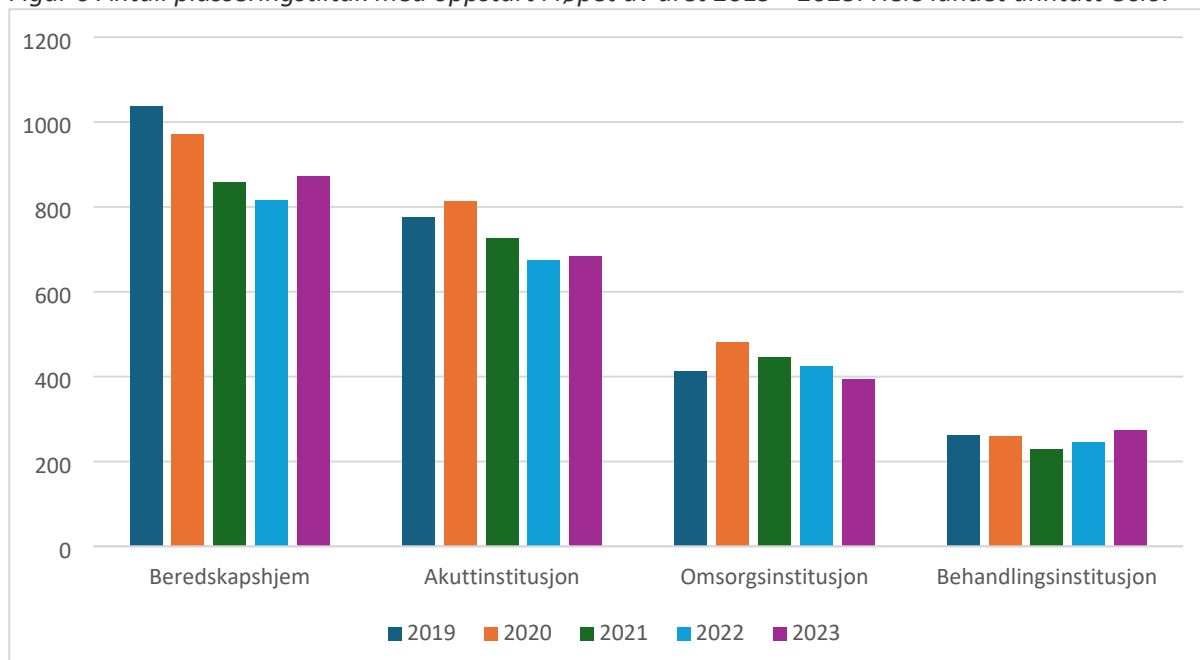
Kilde: Uttrekk fra fagsystemet til Barneverns- og helsenemnda

- I 2023 ble det behandlet sak om omsorgsovertakelse for 709 barn, og barnevernstjenesten overtok omsorgsansvaret for 641, eller 90 prosent, av disse.
- Antall barn med behandlet sak om omsorgsovertakelse har økt med ni prosent fra «bunnåret» 2021, men er likevel redusert med 29 prosent sammenlignet med i 2019.
- Antall barn med akuttvedtak om omsorgsovertakelse følger samme utvikling som barn med behandlet sak om omsorgsovertakelse, men har ikke økt i løpet av 2023.
- Barn med akuttvedtak om plassering i barnevernsinstitusjon har økt i 2022 og 2023, sammenlignet med i 2021, og antall barn med vedtak etter § 6-2 om plassering i barnevernsinstitusjon uten samtykke, følger samme utvikling.

2.1.9 Noe økning i kommunenes bruk av statlige plasseringstiltak

Mens tallene vi har presentert så langt viser antall plassert per ett tidspunkt, skal vi nå se på utviklingen i nye plasseringstiltak gjennom Bufetat. Denne typen tall vil i større grad fange opp endringer i nye trender, fordi de ser på innstrømmen i tiltak.

Figur 6 Antall plasseringstiltak med oppstart i løpet av året 2019- -2023. Hele landet unntatt Oslo.

Kilde:

Bufetats fagsystem BiRK

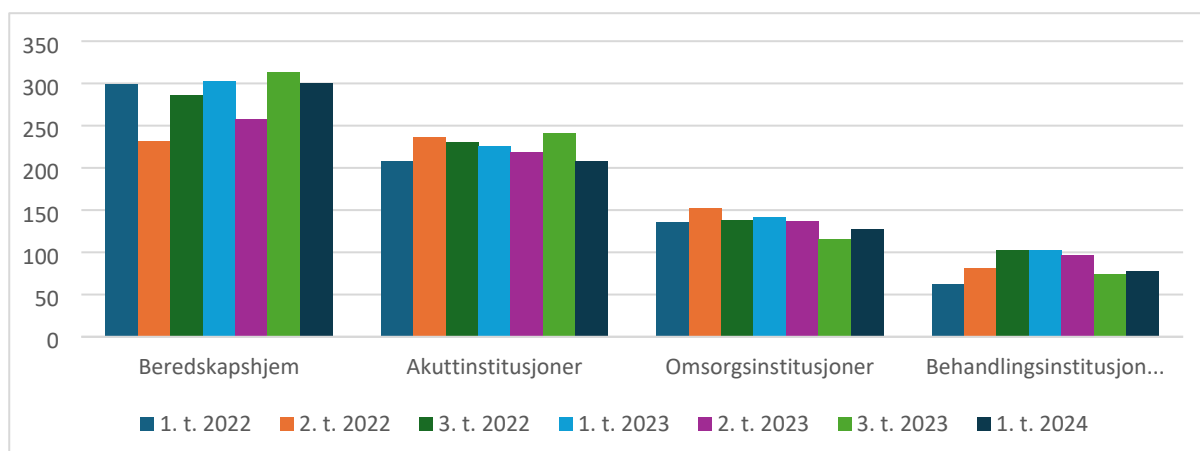
- **Det er en særlig økning i nye plasseringer i behandlingsinstitusjon med 273 nye tiltak** startet i løpet av 2023. Dette er en økning på 11 prosent sammenlignet med i 2022, og en økning med samme periode i 2022. Økningen har skjedd i målgruppen lav risiko for videre problemutvikling.
- Det er også en fortsatt **nedgang i nye plasseringer i omsorgsinstitusjon** de siste årene, med 7 prosent færre tiltak sammenlignet med i 2022.
- Det er også en økning i antall nye barn i akutttiltak, særlig i beredskapshjem. Antall nye plasseringer i beredskapshjem i 2023 var på en noe høyere nivå enn i 2021 og 2022.

Den relativt kraftige nedgangen i Bufetats plasseringstiltak vi så i 2021 og 2022 har dermed stoppet opp, men antall nye plasseringer i Bufetat sine tiltak er fortsatt på et betydelig lavere nivå enn i 2020.

For å se på utviklingen i den senere tiden har vi også hentet ut antall med oppstart i løpet av tertialet, slik at vi får med første tertial 2024 (fra 1. januar 2024 til 30. april 2024). Tallene viser at antall nye tiltak startet i akutttiltak, særlig i institusjoner, har vært noe lavere i første tertial 2024 enn i løpet av tredje tertial 2023. Noe av dette kan skyldes manglende kapasitet i Bufetat og færre tiltak kan henge sammen med at det også i 2024 er en del tilfeller der Bufetat vurderer at det er brudd på bistandsplikten. Se mer om dette under punkt 3.3 Statlig barnevern.

Antall nye plasseringer i omsorgsinstitusjoner og behandlingsinstitusjoner er mer på samme nivå som tredje tertial 2023, men antallet nye tiltak i behandlingsinstitusjon er en del lavere enn tidligere i 2023.

Figur 7 Antall plasseringstiltak med oppstart i løpet av 1. tertial 2022 til 1. tertial 2024. Hele landet unntatt Oslo.

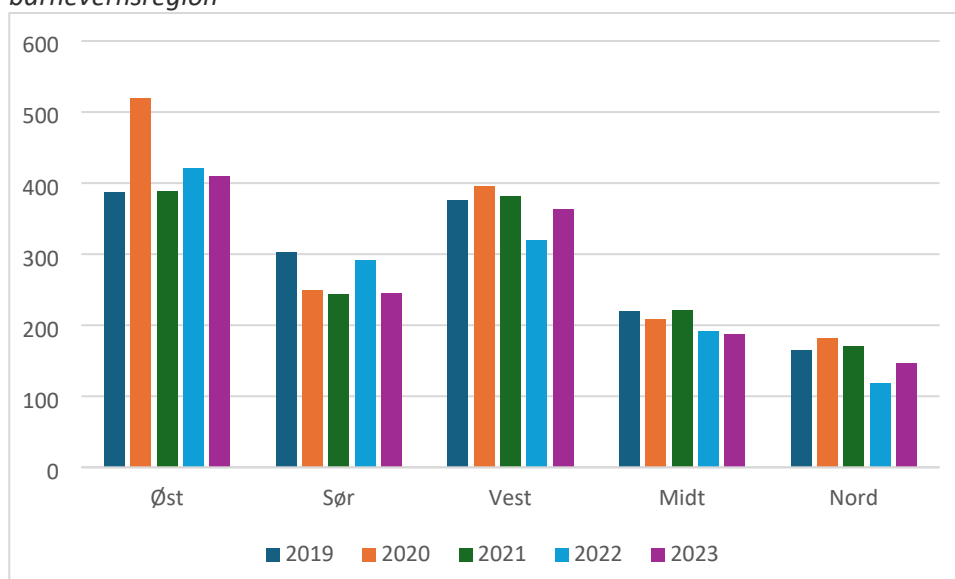

Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

2.1.10 Regionale variasjoner i bruk av institusjonstiltak og beredskapshjem

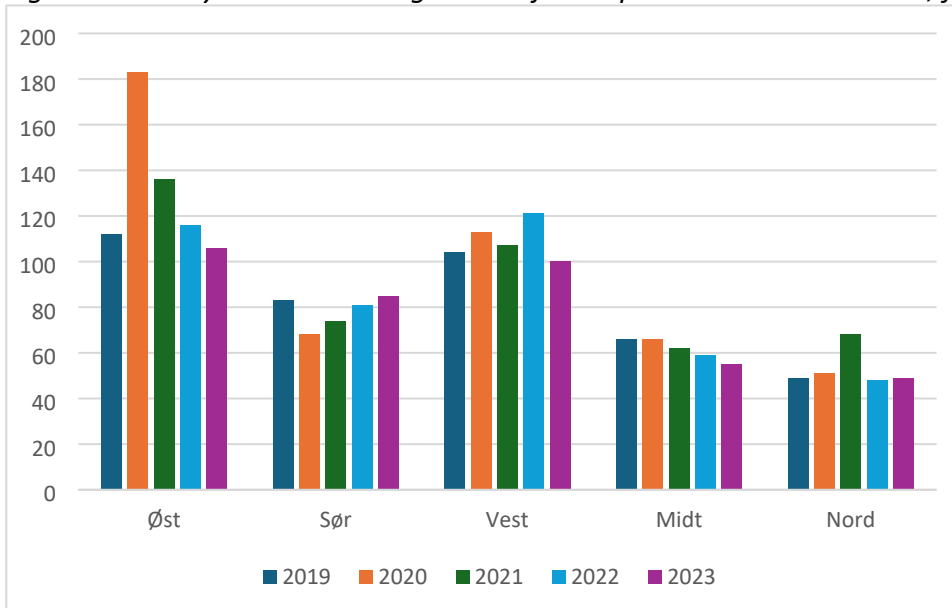
Det er store variasjoner mellom regionene med hensyn til nye plasseringer i institusjoner og beredskapshjem. Nedenfor presenteres de regionale variasjonene i nye plasseringer i perioden 2019 – 2023. Økningen fra 2022 til 2023 gjelder særlig flere plasseringer i akuttinstitusjon, beredskapshjem og behandlingsinstitusjon i region Vest og Nord. Samtidig er det verdt å merke at disse to regionene utpekte seg med et særlig lavt antall i 2022, slik at nivået i 2023 fortsatt er likt eller lavere enn i 2021.

Figur 8 Antall nye tiltak i barnevernsinstitusjoner (alle funksjoner) i løpet av året 2019 – 2023, fordelt etter barnevernsregion

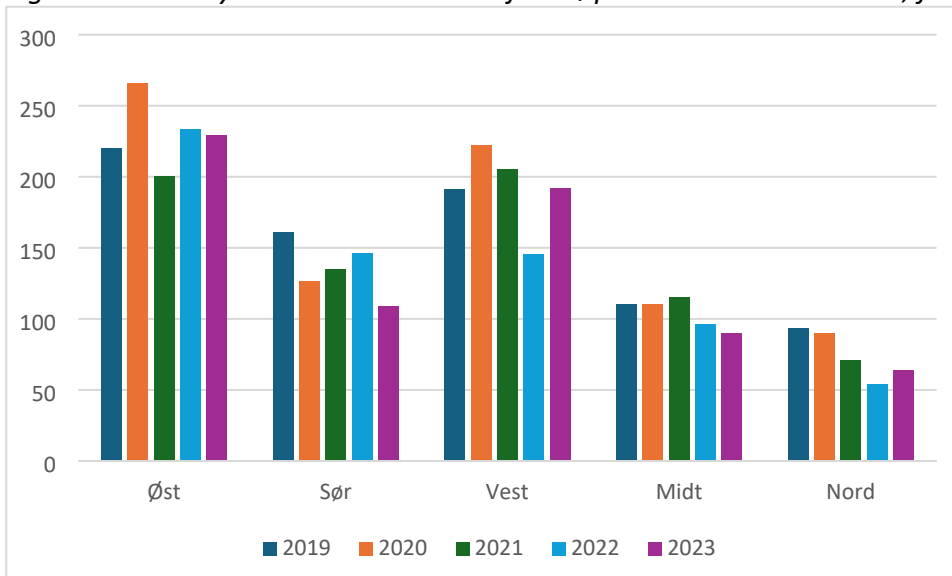
Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

Figur 9 Antall nye tiltak i omsorgsinstitusjon i løpet av året 2019 – 2023, fordelt etter region

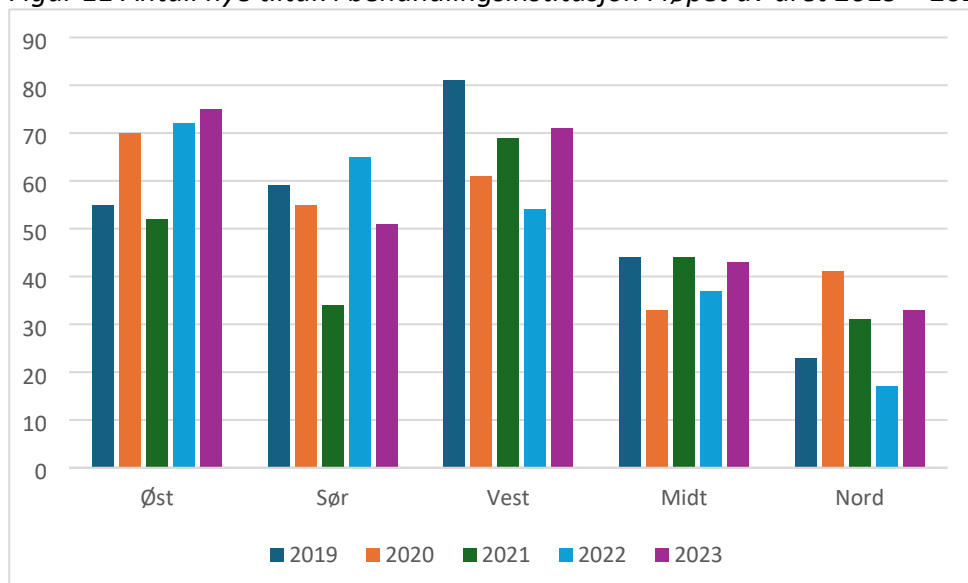
Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

Figur 10 Antall nye tiltak i akuttinstitusjon i løpet av året 2019 – 2023, fordelt etter region

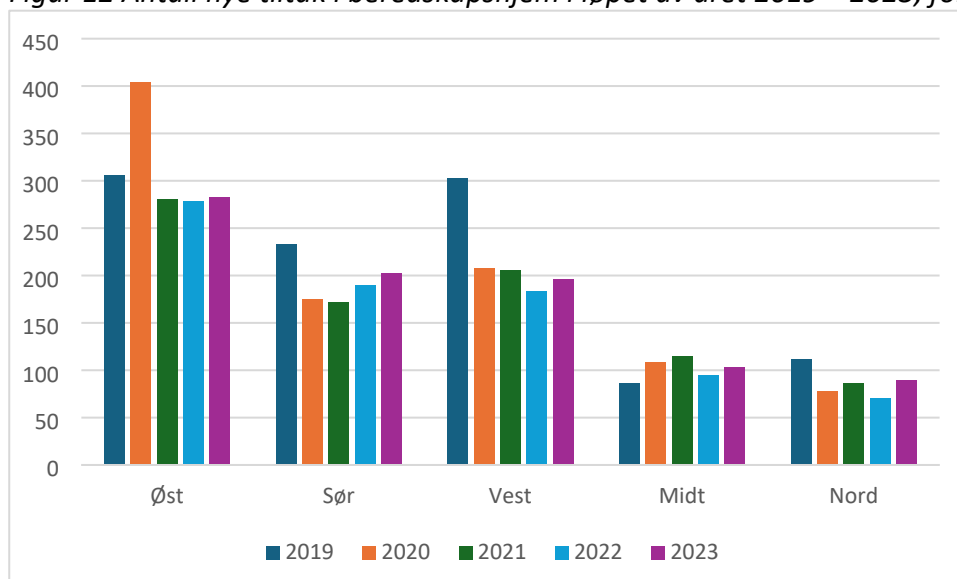
Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

Figur 11 Antall nye tiltak i behandlingsinstitusjon i løpet av året 2019 – 2023, fordelt etter region

Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

Figur 12 Antall nye tiltak i beredskapshjem i løpet av året 2019 – 2023, fordelt etter region

Kilde: Bufetats fagsystem BiRK

2.1.11 Behov for fosterhjem

Tabell 3 Antall barn som venter på fosterhjem etter dato for ønsket oppstart per 31.12 2019-2023, og per 30. april 2024

31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	30.04.2024
272	208	192	172	224	249

Kilde: Bufetat sitt fagsystem BiRK (barn tilhørende Oslo er ikke inkludert)

Det er verdt å merke at dette er barn som venter på et gitt tidspunkt og tallene gir derfor et øyeblikksbilde snarere enn et volum på hvor mange som har ventet i løpet av året.

Per 30. april 2024 ventet 249 barn på fosterhjem. Dette er noe høyere enn per utgangen av 2023, og betydelig høyere enn ved utgangen av 2022. Tallene belyser utfordringen med å rekruttere fosterhjem.

2.1.12 Oppsummering av de statistiske parameterne – hva betyr det?

De siste årene har vi sett at aktiviteten i barnevernet er redusert, ved at det kommer inn færre meldinger, færre undersøkelser og at det settes i verk færre tiltak. I 2023 er utviklingen noe endret ved at det er en liten økning i meldinger og undersøkelser. Nivået er likevel fortsatt på et lavere nivå enn før reformen trådte i kraft, da antallet var særlig lavt i 2022.

Nedgangen forklares sannsynligvis av en rekke forhold der ikke alle er direkte knyttet til reform. Som for eksempel kan nedgangen i antall meldinger de siste årene ha sammenheng med de siste årenes **debatt om når meldeplikten utløses**, og at offentlige instanser kun skal melde uten foresattes samtykke i saker der det er mistanke om alvorlig omsorgssvikt.

Nedgangen kan også knyttes til iverksettelse av **barnevernsreformen, ved at mer av ansvaret for utsatte barn og unge i noen kommuner legges på andre tjenester**. En nedgang i bekymringsmeldinger *kan* være en indikator på at flere barn og unge fanges opp og får hjelp før det blir sendt en melding til barnevernet. Tilsvarende kan økningen i andelen henleggelser de siste årene skyldes større bevissthet rundt barnevernsloven og hvilke saker som hører til under barnevernets mandat og hvilke saker som ikke gjør det.

Økningen fra 2022 til 2023 i meldinger som går videre til undersøkelse ser ut til å særlig gjelde for ungdommer. Statsforvaltere melder også i sine årsrapporter om at flere kommuner identifiserer **utfordringer knyttet til økende sosial ulikhet og psykiske helseutfordringer hos barn og unge**.

Samtidig som barn og unge med melding og undersøkelse øker noe, er det likevel fortsatt nedgang i antall undersøkelser der barnevernstjenesten konkluderer med å iverksette tiltak, og det er også nedgang i det totale antallet barn som mottar tiltak fra barnevernstjenesten. Nedgangen har de par siste årene vært særlig sterk for barn med tiltak i hjemmet.

En forklaring på den stadige nedgangen i antall barn med tiltak kan være **en utvikling mot et mer spisset felt, og at flere tjenester beveger seg i retning av et «kjernebarnevern»**. Statsforvaltere melder om at barnevernsreform har bidratt til en større forståelse av kommunens ansvar for tidlig innsats og forebygging, som kan gjøre at færre mottar hjelpetiltak fra barnevernet. Menon³ (2023, side 38) peker på utvikling i retning kjernebarnevern i sin evaluering av barnevernsreform:

«.....begrepet [kjernebarnevern] illustrerer en barnevernstjeneste med vridning av fokus vekk fra de «letteste» hjelpetiltakene og mot en prioritering av mer spisset fokus på spesialisert hjelp til barn og familier i alvorlige og utsatte situasjoner. Barnevernets deltakelse i generelt forebyggende arbeid i kommunen, og generelle forbyggende tiltak, er tenkt å løses på utsiden av kjernebarnevernet»

Denne typen forklaring, at andre deler av det kommunale tjenesteapparatet tar større ansvar for sårbare barn og unge, lar seg vanskelig undersøke med statistiske indikatorer. Slike forhold kan fanges i spørreundersøkelser rettet mot kommunale barnevernsledere og kommunedirektører som Menon skal gjennomføre i 2024 som del av sin evaluering av barnevernsreform.

Samtidig melder også flere statsforvaltere i sin årsrapport for 2023⁴ om at det er **uønskede variasjoner når det gjelder tilnærming til tiltaksutvikling både i og utenfor barnevernet**. De melder særlig en bekymring for at det er et gap mellom de lettere tiltakene, det vil si enten generelle forebyggende tiltak som tilbys av andre kommunale tjenester eller hjelpetiltak som råd og veiledning, og de inngripende plasseringstiltakene. Med andre ord har mange kommuner behov for en vesentlig større bredde med målgruppedifferensierte og virksomme hjelpetiltak i barnevernet, slik at man kan forebygge behovet for inngripende plasseringstiltak.

Utfordringer med **kapasitet i det statlige barnevernet** og økningen i antall plasseringer i akuttinstitusjoner og behandlingstinstitusjoner belyser også at det er mangel på de tyngste tiltakene. Både i form av tiltak som kan avhjelpe at barn må plasseres utenfor hjemmet og tilgjengelige tiltak når barn må plasseres utenfor hjemmet.

Ut fra kommunenes bruk av statlige tiltak kan det generelt se ut som tjenestene justerte sin bruk fra 2021, året før reformen trådte i kraft, og at nedgangen fortsatte i 2022. I 2023 er det større bruk av statlige tiltak, men antall nye tiltak er fortsatt på et lavere nivå enn i 2020.

---

³ Menon economics og NTNU samfunnsforskning (2023) *Evaluering av barnevernsreform. Første statusrapport med søkelys på forebygging og tidlig innsats*. Menon-publikasjon nr 165/2023

⁴ Årsrapporter for 2023 (statsforvalteren.no)

2.2 Status kompetansekrav for barnevernet⁵

2.2.1 Krav til kompetanse i kommunalt barnevern

Fra og med 2031 skal alle som utfører de såkalte kjerneoppgavene i barnevernstjenesten ha barnevernfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå. Frem til 2027 kan kravet oppfylles gjennom fire års relevant praksis og en relevant videreutdanning på minst 30 studiepoeng.

Tallene om kompetansenivået i barnevernstjenestene gir fremdeles et uklart bilde på hvor mange som har og ikke har relevant videreutdanning eller master i dag. Basert på tallgrunnlaget vi har, kan vi anta at om lag halvparten av de ansatte i kommunalt barnevern i dag oppfyller det nye kompetansekravet.

Buudir opplever at kommunene er opptatt av å planlegge, slik at ansatte og ledere oppfyller kompetansekravet innen 2031. Oppsummert ser det ut som tjenestene er på god vei til å oppfylle kompetansekravet, men at det er geografiske variasjoner og fremdeles behov for ytterligere tilrettelegging, stimulering og monitorering.

2.2.2 Krav til kompetanse i institusjoner

Bestemmelsen om krav til bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjon trådte i kraft 1.1.2022. Flere regioner har hatt utfordringer med å rekruttere i henhold til kompetansekravene. Særlig har det vært krevende å sikre at institusjonene har ansatte med ulike alder, bakgrunn og erfaringsnivå. Tydeliggjøringen av unntaksbestemmelsen som kom i juni 2023, har bidratt i positiv retning, men noen regioner melder fortsatt om at det kan være vanskelig å rekruttere og beholde ansatte med rett kompetanse. Statistikk fra SSB viser imidlertid at kompetansenivået blant ansatte i institusjon generelt har økt. Det tyder på at innføringen av kompetansekravene har bidratt til en styrking av fagkompetanse på statlige, private og kommunale institusjoner. Gjennom Bufetats regioners årsrapportering ser vi samme tendens.

---

⁵ Hentet fra Bufdirs Årsrapport for 2023 [Årsrapport 2023 \(bufdir.no\)](https://www.bufdir.no/arsrapport-2023)

3. Utfordringsbildet for statlig og kommunalt barnevern jf. følgeevaluering og øvrig rapportering

3.1 Menon om utfordringer i kommunen

Menon Economics og NTNU Samfunnsforskning har fått i oppdrag å følgeevaluere barnevernsreformen frem til og med 2027. De gjennomførte en oppstartsmåling i 2022, Denne danner et sammenligningsgrunnlag for senere statusmålinger. For enkelhetsskyld refereres det til «Menon» og «Menons rapport» når rapporten omtales i denne statusrapporteringen.

Menons første rapport med statusmåling kom i desember 2023⁶. Deres vurderinger og anbefalinger er hentet fra denne delrapporten:

Utydelig om forebygging

Menon påpeker i den første statusrapporten utfordringene knyttet til at kommunens ansvar for forebygging av omsorgssvikt og utvikling av atferdsproblemer, er forankret i barnevernsloven § 15-1, mens ansvaret for tidlig innsats er lagt til barnevernet jf. barnevernsloven § 1-10. Dette kan gi rom for ulik fortolkning. Det er også ulik forståelse av hvilken rolle barnevernet skal ha innenfor forebygging og tidlig innsats, sett opp mot andre sektorer. Menons følgeforskning viser at enkelte barnevernstjenester ønsker et større fokus på det som er barnevernets sentrale mandat knyttet til beskyttelse av barn og unge som er utsatt for, eller i risiko, for omsorgssvikt. Dette vil begrense deres rolle i barnevernsreformens og kommunens generelle arbeid med forebygging og tidlig innsats, samt barnevernets rolle i kommunens forebyggende plan.

Behov for veiledning/rammeverk for utforming av forebyggende plan

Barnevernsloven § 15-1 2.ledd sier at kommunestyret skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid som tydeliggjør mål, organisering og ansvarsdeling mellom etatene, og hvordan disse skal samarbeide. Imidlertid er det mange kommuner som ikke har vedtatt noen plan i tråd med bestemmelsene i barnevernsloven, jf. Menons undersøkelse. Slik det også ble fremhevet i oppstartsmålingen, er det behov for veiledning og malverk på dette området.

Kommunene har brukt mindre på barnevernstjenestene

Kommunene har brukt rundt 100 mill 2023-kroner mindre enn de fikk i økt rammetilskudd til kommunene. Det kan hende at de økte rammeoverføringene har gått til andre formål enn barnevern, eksempelvis at kommunene har benyttet midlene til forebyggende arbeid og tidlig innsats i andre sektorer. Dette vil i tilfelle være i henhold til intensjonen med reformen. Menon har ikke tallgrunnlag for å kunne si om dette er tilfelle.⁷

For øvrig skriver Menon at det er for tidlig å si noe om målbare effekter av barnevernsreformen.

---

⁶ Menon Economics og NTNU SAMfunnsforskning «Evaluering av barnevernsreformen. Første statusrapport med søkelys på forebygging og tidlig innsats». Menon-publikasjon nr.165/2023.

⁷ Se punkt 5.6 i denne statusrapporteringen om et felles oppdrag til Bufdir og KS fra Barne- og familiedepartementet.

Indikatorer på forebygging og tidlig innsats

Menon publiserte i april 2024 en rapport om indikatorer på forebygging og tidlig innsats. Rapporten er en oppsummering av ASSS-samlingen våren 2023 som hadde søkelys på arbeid og indikatorer knyttet til forebygging og tidlig innsats. ASSS (Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner) mellom KS og de tolv største kommunene i Norge.

3.2 Statsforvalterembetene

Årsrapporter for 2023 fra de ulike Statsforvalterembetene bærer preg av at det er mange nasjonale/regionale satsinger som treffer kommunene. Barnevernsreformen omtales i varierende grad og i varierende omfang i rapporteringsdelen som handler om godt og samordnet tjenestetilbud i kommunene til utsatte barn og unge. Der noen statsforvaltere eksplisitt referer til barneverns-/oppvekstreformen (seks av ti) viser øvrige til annet forebyggende arbeid og/eller satsinger som vektlegger tverrsektorielt samarbeid og tidlig innsats, uten å nødvendigvis referere til reformen.

Noen embeter omtaler kommunenes arbeid med å utarbeide forebyggende planer og har kartlagt omfanget av disse i kommunene. Fire embeter omtaler samarbeidsbestemmelsene i velferdslovgivningen. Behovet for kompetanse er gjennomgående hos de fleste embetene.

Et embete er tydelig på utfordringene:

Øverste ledelse i kommunene har i stor grad tatt inn over seg ansvaret beskrevet i barnevernsreformen, og de er godt orientert om samarbeidsbestemmelsene, inkludert koordineringsansvaret.

Hovedutfordringen når kommunene ses under ett, er likevel knyttet til både kompetanse og ressurser. Det kreves kompetanse for å fange opp. Det kreves kompetanse for å forebygge, og det kreves både kompetanse og ressurser for å gi den hjelpen de ulike barna er i behov av. Mange kommuner sliter økonomisk, og de gir uttrykk for at ressursene er en kritisk faktor i dette arbeidet.

Et annet embete trekker frem at det mener en harmonisering av lovverk for velferdstjenestene og veilederen kan bidra til å sy sammen et forsvarlig hjelpetilbud til barn og unge med alvorlig smerteuttrykk, men at det må settes av ressurser til å gjøre disse tiltakene bedre kjent i tjenestene.

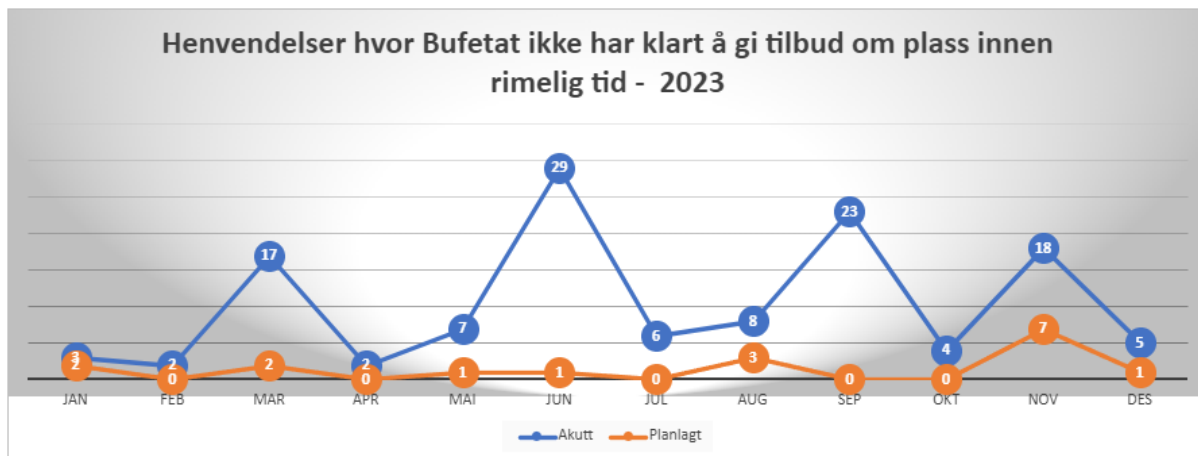
Et embete, som tydelig omtaler barnevernsreformen, trekker frem en bekymring for de kommunene som bruker barnevernets ansatte i kommunens generelle forebyggende arbeid, fremfor å prioritere barnevernets ansatte til mer spesialisert og differensiert hjelpetiltaksutvikling overfor barnevernets kjernemålgrupper. Det samme embetet vurderer at det juridiske rammeverket nå bedre understøtter tidlig innsats og forebygging i alle velferdsområder. Det påpeker imidlertid at kommunene er ulikt stilt og med til dels store variasjoner når det gjelder fremdrift for å sette endringene med tidlig innsats og forebygging i alle velferdsområder ut i praksis.

3.3 Statlig barnevern

Driftssituasjonen i Bufetat i 2023 har vært preget av kapasitetsutfordringer og tilpasning til reduserte budsjett ved inngangen til 2023. Utfordringen har økt gjennom hele 2023. Bufetat har i 2023 hatt utfordringer med å levere lovpålagte tiltak, og det viser seg gjennom utfordringer med å overholde bistandsplikten. En vesentlig årsak til situasjonen med tiltaksmangel, er for kapasitet og at ungdommene som blir henvist, særlig innenfor målgruppene rus og behandling akutthenvendelser, i større grad kjennetegnes av mer komplekse utfordringer og kraftigere uttrykk. Dette påvirker prosessen med tiltaksvalg og vurderingen av forsvarlighet i tiltaket som kan tilbys.

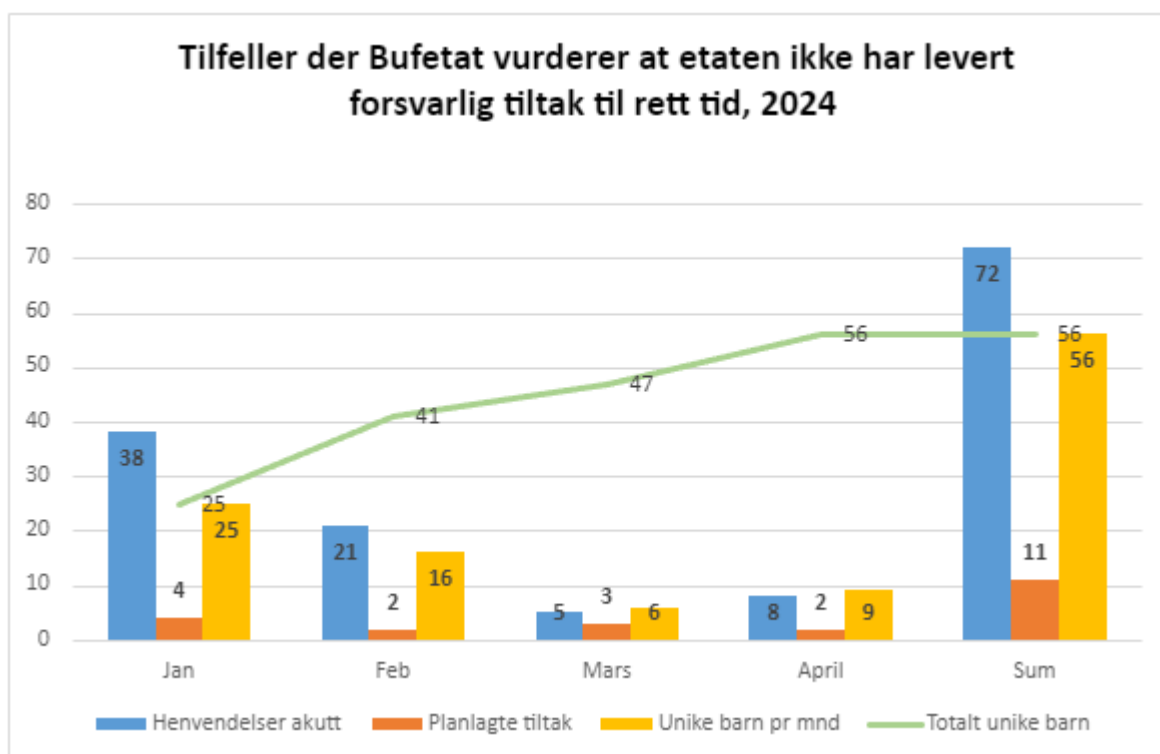
Utvidelse av kapasitet i behandlingsinstitusjoner for ungdom med alvorlige atferdsvansker med høy risiko for negativ problembelastning («behandling høy risiko») og styrking av akutttilbudet påvirker tilgangen til omsorgsplasser i statlig regi. Barne- og familieetaten i Oslo kommune (BFE) har i likhet med regionene i Bufetat jobbet med å øke kapasiteten i kommunale institusjoner og har i 2023 etablert en ny akuttinstitusjon for ungdom.

I 2023 var det totalt 141 henvendelser fra kommunen om behov for akuttplassering (124) og planlagte tiltak (17) hvor Bufetat vurderte at det ikke ble levert tiltak til kommunene innen rimelig tid. Tallene for 2023 er 100% ikke entydig knyttet til unike barn.

Kilde: Avvik- og forbedringssystemet – Netpower.

Pr 1. tertial i 2024 er så langt i år 56 henvendelser om unike barn hvor Bufetat har vurdert at de ikke har levert forsvarlig tiltak til rette tid.

Kilde: Avvik- og forbedringssystemet – Netpower (oppdatert tallmateriale fra 2024)

Situasjonen gjennom 2023 og de to første måneder i 2024, viser at tiltaksmangelen vedvarer, men at situasjonen fremstår som mer stabil.

I mars og april 2024 har det vært færre henvendelser hvor Bufetat har vurdert at de ikke har levert tiltak innen rimelige tid. Rapporteringen på mottatte henvendelser så langt i 2024 viser at flere henvendelser nå medfører tilgang til tiltak enn det vi har hatt informasjon om i 2023.

I 2023 gav BFD Bufdir et oppdrag om å utarbeide en plan for å øke beredskapen og å igangsette kort og langsiktige tiltak for å sikre at Bufetat kunne ivareta bistandsplikten. Det vil ta tid å finansiere og bygge opp kapasiteten med riktig kvalitet og kompetanse og det forventes ikke at tilstrekkelig institusjonskapasitet vil være på plass før tidligst 2025.

Det er også utfordringer med å rekruttere og beholde et tilstrekkelig antall beredskapshjem.

I 2023 har Bufdir og Helsedirektoratet iverksatt implementeringsaktiviteter ut mot barnevern og helsetjenester i kommunen, spesialisttjenester og den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. Bufdir fikk i 2023 sammen med Hdir i oppdrag å utrede en lovfestet plikt til å tilby en tverrfaglig, spesialisert helsekartlegging når kommunene ber om det. Prosjektet har i løpet av 2023 videreført, etablert og implementert tverrfaglige helsekartleggingsteam på syv lokasjoner i hele landet, og 236 barn er kartlagt og kartlagt. Utfordringer med rekruttering av helsepersonell har medført forsinkelser av etablering og drift flere steder, og det er ved utgangen av året tre team som enda ikke er i operativ drift. Disse teamene har vært i drift fra sommeren 2023.

4. Koordineringsgruppens vurderinger

I dette kapitlet gir koordineringsgruppen vurderinger av kunnskapsgrunnlaget i denne rapporten og i første følgeevalueringsrapport fra Menon. I tillegg gir de egne risikovurderinger knyttet til reformens måloppnåelse.

Buudir har en kommentar til koordineringsgruppens innspill i dette kapitlet. Den er knyttet til 4.3. Vurderinger av nedgangen i antall undersøkelser som ender med tiltak.

4.1 Kommunenes disponering av økte rammer

Menons rapport viser barnevernstjenestene har brukt 100 mill 2023-kroner mindre enn de fikk i økt rammetilskudd til kommunene. Det er ikke nødvendigvis negativt at kommunene har brukt mindre på barnevern da intensjonen med reformen er å investere mer i forebyggende tiltak. At barnevernstjenesten har et mindreforbruk kan bety at andre kommunale tjenester har benyttet mer til forebyggende tiltak. Det er derfor nyttig å vite hvordan kommunen hvordan kommunen har disponert den økte rammen jf. punkt 5.7 i denne rapporten. Det er viktig å holde på helhetsperspektivet i grunnlaget for reformen.

4.2 Trang kommuneøkonomi går utover forebyggende tiltak

Koordineringsgruppen er bekymret for at mange kommuner har en presset økonomi og at svært mange har et negativt netto driftsresultat. Kommunen må holde budsjettene, og må gjøre prioriteringer for å sikre nok ressurser til hjelpetrengende. Dette svekker muligheten for forebygging, samtidig som akutte hjelpebehov må ivaretas. Det er ikke nok ressurser til å vri vinklingen inn mot forebyggende tiltak da det er en krevende bemanningssituasjon i mange kommunale tjenester. Det er grunn til å være bekymret når det forebyggende perspektivet forsvinner i andre tjenester. Det er en økonomisk situasjon nå som vil prege barnevernstjenesten i mange år.

4.3 Vurderinger av nedgangen i antall undersøkelser som ender med tiltak

Koordineringsgruppen er i varierende grad bekymret for at det er en nedgang i saker med barn med hjelpetiltak jf tabell. Det trekkes frem at det fortsatt blir brukt unødvendig mye ressurser på undersøkelser som heller kunne vært brukt på tiltak. Her vises det blant annet til barnevernutvalgets forslag om å innføre en ny modell for undersøkelsesarbeidet, med en mer stegvis siling av saker, og der det tydeligere skilles mellom alvorlige og mindre alvorlige saker⁸.

Nedgangen i barn med hjelpetiltak kan også knyttes til en krevende bemanningssituasjon i tjenestene. I flere tjenester i Region nord er det vakante stillinger som kan gjøre at det er de mest alvorlige tilfellene som prioriteres.

Mange kommuner bytter fagsystemer, mulig det kan forklare at «produksjonen» har gått ned i barnevernstjenesten. I tillegg kan bytte av fagsystemer ha medført at ikke alt har blitt rapportert.

Kommentar fra Bufdir:

Bufdir er usikre på om innføring av nye fagsystemer kan forklare nedgangen i antall barn med undersøkelse og tiltak. Vi ser at nedgangen var størst mellom 2021 og 2022 før nye systemer ble innført, og i tillegg er tjenestene særlig i forbindelse med innrapportering til KOSTRA opptatt av å rydd i data og rapportere riktig. Imidlertid vet vi at en del tjenester har ryddet i porteføljen sin før de gikk over til nytt fagsystem, hvor de har avsluttet tiltak som ikke skulle være pågående lenger. Det kan ha gitt noe mer nedgang i antall barn med tiltak det siste året, men dette vil ikke påvirke tallene som gjelder nedgang i undersøkelser som konkluderer med å iverksette tiltak.

Barnevernsfaglig kvalitetssystem (BFK) gir rammeverk for kommunenes saksbehandling, og representerer en ny modell for gjennomføring av undersøkelse. Bruk av stopp-punkt, reflekterende spørsmål, veiledningstekster og oppdatert kunnskapsgrunnlag gir støtte til nødvendig og trygge analyser, vurderinger og beslutninger med barnets behov i sentrum for oppmerksomheten. BFK er integrert i de to nye fagsystemene som kommunene er i ferd med å anskaffe og ta i bruk.

4.4 Kompetansekrav og stabilitet i tjenestene

Stabil drift i barnevernstjenestene er en nøkkelfaktor i denne reformen. En suksessfaktor er stabil ledelse i barnevernstjenestene. For de ansatte har både veiledning og oppfølging fra ledere en vesentlig betydning for om man klarer å stå i oppgavene og utvikling av tiltakene over tid.

Kompetansekravene i tjenestene er viktig, men det er også verdt å merke seg at de har en slagside. Den innebærer at eks alle som skal gå på skole og ta utdanning også er delvis ute av «produksjon». Dette medfører større belastning for de som er på jobb.

Det er en utfordring for barnevernstjenestene at de nyutdannede er i førstelinjen, og de som har lengre erfaring, ofte jobber i de mer spesialiserte tjenestene.

Koordineringsgruppen er opptatt av at det skal være god kompetanse i tjenestene, at tjenestene skal være konkurransedyktige og at fortsatt skal være satsing på kompetanseutvikling i tjenestene.

4.5 Kjernebarnevernet

Når det gjelder diskusjonen om kjernebarnevernet, som også omtales i Menons rapport, er det kanskje vel så nyttig å snakke om *resultat*likhet, fremfor *formall*likhet i tjenestenes måte å organisere arbeidet sitt på. Det vil si at i stedet for å ha oppmerksomhet på hvilke oppgaver barnevernstjenesten gjør, bør fokus være på om barn og familier får den hjelpen de skal ha uavhengig av hvordan dette er organisert i kommunene. Det må fremsnakkes at det finnes flere

gode løsninger, og at det er rom for lokale forskjeller i organiseringen av tilbudet til utsatte barn og unge.

4.6 Det statlige barnevernet og bistandsplikten

Koordineringsgruppen er svært bekymret for bruddene på bistandsplikten og mangelen på tiltak i barnevernet. Dette stresser og presser tjenestene, og det går utover barna. Hva skjer i kommunene når de presses til å etablere tiltak selv? Hvilket tilbud får barna og hva skjer med etterspørselen til Bufetat? Går etterspørselen også ned fordi erfaring tilsier at kommunene ikke får tilbud om tiltak?

Koordineringsgruppen etterlyser status på forslaget til forskrift om Bufetats saksbehandling ved tilbud om barnevernstiltak i kommunen, som var på høring 2022/2023.

Bufetats ikke-lovpålagte oppgaver er viktige for å at reformen skal bli vellykket. De stramme økonomiske rammene for Bufetats regioner påvirker tilbudet til kommunene, på både lovpålagte og ikke lovpålagte oppgaver. Regionenes ikke lovpålagte oppgaver blir fort utsatt når tiltak for budsjettbalanse gjennomføres, og dette kan påvirke viktige tjenester som ellers ville understøtte målene for oppvekstreformen (som statlige hjelpetiltak og regionale implementeringsfunksjoner). Her vises det særlig til deltagelse i læringsnettverk og kompetanseoverføring på fosterhjemsområdet.

Koordineringsgruppen mener at det statlige barnevernet må styrkes.

4.7 Forholdet mellom stat og kommune

Det blir viktig å fortsatt bruke eksisterende strukturer for informasjonsdeling og planlegging mellom kommune og stat, fremfor å etablere nye. Læringsnettverkene er en viktig mekanisme, samt Statsforvalters rolle som fasilitator for møter der både kommuner og Bufetat deltar. Statsforvalter Viken hadde tidligere en koordineringsfunksjon mellom embetene for dette formålet, det ble gitt veldig gode tilbakemeldinger fra flere deltakere på dette.

4.8 Andre kommentarer fra Koordineringsgruppen

- Bør tjenestekatalogene gjennomgås på nytt? De er vel sist oppdatert i 2021.
- Mulighet for å følge UH-sektorens utvikling når det gjelder utdanning/videreutdanning, og desentraliserte tilbud? Utvidelse av desentraliserte tilbud har blitt spilt inn som et viktig tiltak i tidligere arbeid i gruppen.

5. Tiltak som kan være relevante for realisering av barnevernsreformens målsettinger

Dette kapittelet er en videreutvikling og oppdatering av tiltak som er omtalt i kapittel 5 i 5.statusrapportering fra 2023.

5.1 Kompetanse

Kompetansestrategien 2018-2024 - Mer kunnskap bedre barnevern ble lansert for å forberede og styrke kommunene til å gjennomføre barnevernsreformen. De budsjettmessige rammene som i dag er avsatt til tiltakene i kompetansestrategien videreføres etter strategiperiodens slutt. Bufdir jobber med en mer varig struktur for kompetanseutvikling i barnevernet, og vil i 2024 sette i gang et arbeid for å kartlegge kompetansebehov og vurdere behov for justeringer og endringer av tiltak.

5.2 Samarbeid og samordning - Etatssamarbeidet

Etatssamarbeidet for utsatte barn og unge består av 13 etater og skal understøtte departementenes kjernegruppe for utsatte barn og unge (KUBU). For å bidra til bedre samhandling og koordinering mellom sektorene, skal etatssamarbeidet utvikle nye samarbeidsformer. Temaer som barne- og ungdomskriminalitet og psykisk helse skal ha særlig fokus. Det er også igangsatt ulike oppdrag, hvor flere av etatene jobber sammen for å løse oppgavene. Blant disse er tverrsektorielt rusforebyggende arbeid og straffegjennomføring for aldersgruppen 18-24 år.

I 2024 starter også arbeidet med et oppdrag fra KUBU knyttet til kommunens forebyggende ansvar innen oppvekstområdet. Kommunenes ansvar for forebygging er nedfelt i flere lovverk. Etatssamarbeidet skal blant annet vurdere kommunenes forståelse av forebyggingspliktene i sektorlovgivningen. Det er tre leveranser i oppdraget: 1) Innhente kunnskap om kommunenes utfordringer og behov innen forebyggingsarbeidet, frist 15. desember 2024. 2) Utarbeide en plan for å møte kommunenes behov, frist mai 2025. 3) Gjennomføre planen for å møte kommunenes behov, frist februar 2026. Bufdir leder arbeidet.

5.3 Kommunal tiltaksportefølje

Arbeidet med utvikling og utprøving av en helhetlig grunnmodell for hjelpetiltak og grunnmodell for ettervern avsluttes ved utgangen av 2024.

Bufdir planlegger for implementering i nye barnevernstjenester fra 2025. Planen for implementering bygger på erfaringer fra utprøvingen, innspill fra en rekke relevante aktører, samt anbefalinger for implementering fra kompetansesentrene som har ledet utviklingsarbeidet.

5.4 Fosterhjem

Barne- og familiedepartementet utarbeidet i 2023 en tiltaksplan med nitten tiltak, som videreføres i 2024. Målet med tiltakene er å prioritere og styrke innsatsen på fosterhjemsområdet, både knyttet til rekrutteringen, formidlingen og oppfølgingen av.

Tiltaksplanen er særlig rettet mot Bufetat, og har fire innsatsområder:

- Mer samhandling mellom Bufetat og kommunen ved rekruttering og valg av fosterhjem,
- Styrke Bufetats opplæringsrolle i oppfølgingen av fosterhjem i særlige tilfeller,
- Utvide bruk av metoder for å involvere familie og nettverk,
- forbedre Bufdirs styring og tilrettelegging av fosterhjemsarbeidet.

Bufdir bidrar til å fremskaffe og spre kunnskap og informasjon om hva som bedrer tilgangen på og kvaliteten i tilbudet til barn på flere områder. På fosterhjemsområdet har Bufdir utviklet et nytt og oppdatert opplæringsprogram, Solid, som gir fosterforeldre kunnskap og forutsetninger for å stå i omsorgsoppgavene. Opplæringen består av tre trinn som følger de sentrale fasene: før et barn flytter inn, ved innflytting og mens barnet er boende.

Bufdir har også utarbeidet en veileder om barnevernstjenestens oppfølging av barn i fosterhjem. Veilederen gir anvisning på hvordan kunnskapsmodellen «Barnets behov i sentrum» kan danne grunnlag for en systematisk og helhetlig innsats i oppfølgingen av barnet, fosterfamilien og foreldrene. Videre gir veilederen anvisning på innhold og evaluering av planer for oppfølging.

5.5 Utformet et planverk for kommunens arbeid med å uforme en forebyggende plan

I første statusoppmålingen fra november 2023, etterlyste Menon en veiledning og malverk for kommunens utforming av forebyggende plan. I etterkant har Bufdir publisert en egen nettside med råd og tips for dette planarbeidet <https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/barnevernsreformen/forebygging-kommune/>

5.6 Økonomiske konsekvenser av barnevernsreformen

På oppdrag fra BFD er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal utarbeide et oppdatert kunnskapsgrunnlag om økonomiske konsekvensene av barnevernsreformen. Arbeidsgruppen består av representanter fra KS og Bufdir.

Arbeidsgruppen skal vurdere utviklingen i kostnader til barnevern med grunnlag i KOSTRA- tall, og hvordan disse varierer mellom grupper av kommuner basert på kommunestørrelse og geografisk beliggenhet og sett i forhold til barnepopulasjonen. I tillegg skal arbeidsgruppen belyse utviklingen i tilbud og driftskostnader i andre tjenester for barn og unge, herunder skole, barnehage, helsestasjonstjenester og sosiale tjenester. Det skal vurderes om utviklingen gir indikasjoner på at ressurser i større grad benyttes til andre tiltak for barn og unge, som kan ha forebyggende effekt.

I oppdraget ligger det også å foreta en særskilt analyse av utviklingen av kostnader til egenandeler for institusjonsplasser, akuttiltak og spesialiserte fosterhjem. Utviklingen i andel barn med barnevernstiltak som får institusjonsplass og andre barnevernstiltak skal også belyses.

Arbeidsgruppen skal også beregne fordelingseffekter for ulike grupper ved at overgangsordningen opphører, slik at finansieringen av barnevernreformen i sin helhet innlemmes i rammetilskuddet etter kostnadsnøkkelen for barnevern. Utredningen skal belyse de økonomiske konsekvensene av dette for ulike grupper av kommuner. Det skal tas utgangspunkt i oppdaterte tall for kommunenes faktiske utgifter til egenandeler, og vurderes i hvilken grad disse avviker fra tidligere beregninger som ble foretatt med utgangspunkt i 2019- tall.

Frist for arbeidsgruppens leveranse, er før 1.juli 2024.